

part amb aquell part amb aquest, fins i tot a la Gàl·lia transalpina, on dominaven molt les formes en AN.

Passem ja al vessant cèltic de la qüestió. BRIGANTES ha estat identificat pels estudiosos citats com l'equivalència del ky. *guraint* 'cuquets de la pell' («worms in the skin»), irl. ant. o mj. *frigit* 'cuc de la carn' (avui *frighid* «a fleshworm»), que coincideixen a suposar una base *WRGHNTĪ (ri resultat normal de r̥ en cèltic). L'element -TI-, que no figura en les formes del nom del cuc en altres famílies indoeuropees (ll. *vermis*, 10 germ. *worm-wurm*, etc.) ni tampoc en l'arrel general WRGH/WRNGH- 'tòrcer, caragolar-se' (germ. *ring*, *wrench*, *wring*, etc.), és un sufix, que pot ser-hi o no.

De fet en cèltic mateix hi havia formes sense la -T- (i fins sense la nasal): no tenen la -T- el singulari del kymri *gwrein-yn* «a ring-worm» i de la mateixa base *WRGH-NO- surten el bret. ant. **gwrech*, bret. mj. *gruech*, bret. mod. *grec'h* 'àcar' («ciron»); i fins hi ha gué una forma sense nasal *WRGHI-, d'on irl. mod. *frigh* (veg. Pedersen i V. Henry, l. c.); és sabut, en tot cas, que el pas de WR- a BR- és normal en els celtismes romànics (veg. ací BRUC, BRANCA, cf. BASCA, BARANA, etc.). Deixem, doncs, ja de preocupar-nos per la manca de -T- en les de *brià* i de *breguén*. I quan Ducamin ens informa que avui en el gascó del Gers i de les Landes pronuncien *lois brèguens*,⁹ amb la primera e tònica (i oberta) ens sentim escèptics davant l'assegurança que ens voldria donar que això es deu a un retrocés de l'accent, del qual cita només dos altres casos (tan insegurs almenys com aquest: *àret* 30 'arada' en realitat és ieur. AROTRO- amb dissim. de la segona -R-; *tróguen* «goujon» deu ser TRÓKAN-, cf. *truita* TROKTA < TRÓKANTA).

Resten, però, encara, bastant de punts obscurs. No sabríem veure com la -gu- del gc. *breguen*, *brag*, 35 pogué escapar-se de la palatalització de la -g- davant E. Així com el roerg. *brizan* ens ha semblat un compromís entre *brian* i *brezen*, ¿podríem creure que en *breguen* hi hagué una combinació paral·lela però en sentit oposat? ¿O bé combinar això amb la desaparició 40 un poc anòmala de la -g- en *bria(n)*?¹⁰ ¿O postulàriem una variant gal·lo-rom. o aquitana *BRIGUENDE, per una mena de repercussió de la *u* del grup etimològic inicial *ur-*?¹¹

DERIV.: *Brianada*; *brianera*; *brianós*. 45

¹ Aquesta idea està present en una forma en què el mot degué usar-se bastant i en què apareix en el primer diccionari que el registra, el *DTorra* de 1670: «*briant cavalier* o verbol: impetigo, acarus». La característica d'aquestes afeccions cutànies als ulls del poble és que s'escampen, que «corren» o «repten», present també en el cast. *sarpullido* (de SERPERE) i en el gr. *ἔρπες* (de *ἔρπω*) i ací exagerada fins a mostrar-nos, per dir-ho així, un àcar que s'afanya cavalcant al llarg de l'epidermis. D'ací l'o- 55 ració tradicional per maleir i exterminar els brians: «*brià, mal cavalier! mala fi poguessis fer -->*», que Serra i Boldú recollí a l'Urgell (*AlcM*). Idea potser ja reforçada en el celto-romànic de la baixa Antiguitat per l'aparent relació amb l'epítet del corser 60

briós BRIGOSUS al costat del cèlt. BRIGOS (> *briu-* 'braó'). —² Sens dubte 'àcar' o 'corc diminut', més aviat que cuc de terra o de fruita, car tot seguit empra un altre mot per dir «lo pom on lo *verms és*», 177a. —³ Magre article en el FEW I, 426b; però més amplament en el *TdF* s. v. *brian*, *brisan*, per on es veu que el tolosà Goudoullí (c. 1600), i alguns felibres, segueixen usant-lo, tant en el sentit d'«espècie de darrte» com en el de «ciron, insecte», aquest ben clar en Goudoullí, que ponderant l'escassetat de tal berenar escrivia «fasso que del plus grand petàs, / un *brian* nou brespalhesso pas». —⁴ Moureau, *Le Patois de la Teste*, s. v.; si no m'enganyo en el sistema gràfic i fonètic d'aquest acurat recull això no suposa -ANTE sinó una pronúncia -án (-ANV?). —⁵ Aquesta -z- si no m'erro, més encara que la terminació del mot, presenta un petit problema, que potser aquest amic voldrà aclarir-nos un dia. En tot cas això no és prou al Nord perquè ⁶ s'hi hagi tornat *za* (*za*), ni prou al Sud perquè l'explicació a base d'una ultracorrecció de la caiguda de -z- = -d-, que no faria escrípol en l'Alt Llenguadoc, sigui ben convincent ací. ¿Seria tanmateix això, ajudant-hi una etim. popular francesa *briser* 'trencar'? ¿O invitaria a suposar una base variant *BRIGIAN-? Cf. les formes onomàstiques *Brigios*, 157; *Brigiosum*, *Briosum*, 153, que recull Whatmough, *The Dial. of Anc. Gaul* (p. 117) (sense que ni ell digui ni jo vegi raons semàntiques, etc., per relligar-les amb aquesta qüestió). —⁶ Thurneysen, *ThesLL*, s. v.; Pok., *IEW*, 1152.35, 1154.13; Loth, *Rev. des Ét. Anc.* xxii, 1920, 121s.; Weisgerber, *Spr. d. Festlandk.*, p. 195; V. Henry, *Gloss. Ét. Breton*, s. v. *grech*; Whatmough, *Dial. of Anc. Gaul*, pp. 111, 1118; Ernout-M. (cf. ací *brienses*); Walde-H., s. v.; V. Bertoldi (*Silloge Ascoli*, 495, i *RCelt.* XLVI, 16) corrobora el celtisme de BRIGANTES assenyalant un gal·loromànic BRIGANTIOS que amb el sentit de «herba vermicularia» ha perdurat a la Valtellina (*briantz*) com a nom del 'donzell' *Artemisia absinthium*, tan usat en medicina popular. —⁷ En el nostre segle XIII i més tard, on l'occità reduïa -NT a -n, resultant-ne una confusió amb ND i NN que en català no es produïa, poden aparèixer realment formes ultracorrectes en -nt en alguns manuscrits i sobretot en textos literaris, més o menys contaminats d'influència trobadoresca, i viceversa -n per -nt. Per això no és estrany que aparegui la grafia *briant* en singular en algun dels textos que hem citat (observem que Jaume Roig, important com a intransigentment valencià, en un cas així, escriu, però, *brians* sense t); i així s'explica que en el *Tirant* aparegui un cas de *diamà* per 'diamant'. Però és sabut que *diamant* és un vell terme trobadoresc (*adiman*, *aziman*) de les metàfores poètiques. El món pedestre i pastoril dels brians no està subjecte a imitacions trobadoresques. —⁸ Per a *parriola*, bc. *apurria*, i cast. *PURRIELA*, veg. aquest article del DCEC. —⁹ Whatmough (l. c.) vol relacionar amb *brigantes* un *briginus*, *bricumus*. Però això sembla infundat i